

1. Клейнер Г.Б. Эволюция и модернизация теории предприятия / Г.Б. Клейнер // Экономическая трансформация и экономическая теория. 5-й Международный симпозиум по эволюционной экономике. — М., 2004.
2. Ерохина Е.А. Теория экономического развития: системно-синергетический поход [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://ek-lit.agava.ru/eroh>
3. Наливайко А.П. Теорія стратегії підприємства. Сучасний стан та напрямки розвитку: Монографія. / А.П. Наливайко. — К.: КНЕУ, 2001. — 227 с.
4. Герасимчук В.Г. Развитие предприятия: диагностика, стратегия, эффективность. / В.Г. Герасимчук. — К.: Вища школа, 1995. — 167с.
5. Круглов М.И. Стратегическое управление компанией. Учебник для ВУЗов. — М.: Русская Деловая Литература, 1998. — С.128.
6. Тридід О.М. Організаційно-економічний механізм стратегічного розвитку підприємства: Монографія. / О.М. Тридід— Х.: Вид-во “ХДЕУ”, 2002. — 364 с.
7. Пономаренко В.С. Стратегічне управління розвитком підприємства. Навч. посіб. / В. С. Пономаренко, О. І. Пушкар, О. М. Тридід. — Х.: Вид. ХДЕУ, 2002. — 640 с.
8. Пономаренко В. С. Стратегія розвитку підприємства в умовах кризи: Монографія / В. С. Пономаренко, М. О. Кизим, О. М. Тридід. — Х.: Видавничий Дім “Інжек”, 2003. — 328 с.
9. Афанасьев Н.В. Управление развитием предприятия: Монография. / Н.В. Афанасьев, В.Д. Рогожин, В.И. Рудыка — Х.: Изд.дом “ИНЖЭК”, 2003. — 184с.
10. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи: Навч. посібник. / С.М. Ілляшенко — Суми: ВТД “Університетська книга”, 2003. — 278с.
11. Пономаренко В.С. Стратегічне управління організаційними перетвореннями на промислових підприємствах: Наукове видання / В. С. Пономаренко, А. М. Золотарьов, О. М. Ястремська, І. М. Волик та ін. — Х.: Вид. ХНЕУ, 2005. — 452 с.

ФІЛОСОФСЬКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ВИМІРИ ПСИХОКУЛЬТУРИ ЕКОНОМІКИ

РЕВАСЕВИЧ І.С.

Copyright © 2013

Науковці неодноразово зверталися до вивчення особливостей взаємодії людини та економіки. Сьогодні спільні зусилля економістів і психологів спрямовані на пошук моделей економічної поведінки, які точніше відображають дійсність, ніж відома концепція А.Сміта [2; 5]. При цьому, як підкреслює Д. Ядранський, діяльність особи у виробничому довіллі настільки багатогранна, що виявлення і пояснення її численних зв'язків, закономірностей і функцій за допомогою виокремлено економічних, психологічних чи соціологічних методів видається неповним і вимагає використання міждисциплінарних підходів [10]. Відтак винятково важливим постає адекватне методологічне обґрунтування даної проблематики саме у психокультурному аспекті.

У попередніх теоретико-методологічних розвідках [6] психокультура економіки розуміється нами як надважливий пласт суспільної реальності, котрий передбачає досягнення економічного успіху завдяки врахуванню внутрішнього психодуховного світу кожної людини як універсуму. Поняття “психокультура” запроваджене професором А.В.Фурманом у 2001 році “для пояснення до того незбагненого – органічно й змістовно безперервного – зв'язку між культурою як багатоманітним моделям людської життєактивності і психологією як сферою мислєдіяльності всіх і кожного” [9, с.7].

У подальших дослідженнях автор виокремлює психокультуру як концентр вітакультурної методології, подає засадничі мислєсхеми основних формовиявів, філософсько-методологічних вимірів, типів і детермінантів психокультури та окреслює змістовий формат останньої у ракурсі суспільної реальності, соціогуманітарної науки, навчальної дисципліни і соціальної практики [8].

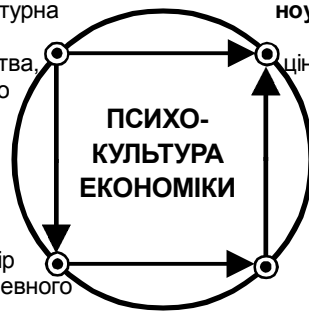
Для того щоб краще зрозуміти особливості психокультури економіки, доречно розкрити її сутнісний зміст як онтологічної реальності, феноменологічної данності, гносеологічної дійсності та ноуменальної сутності (*див. рис.*).

Оскільки онтологія – це вчення про буття, тобто про те, що є насправді, то в даному витлумаченні економіка постає як сукупність реальних відносин виробництва, розподілу, обміну і споживання товарів. Філософи стверджують, що економічне буття – це буття людини, яка акумулює в собі основні форми власної життєдіяльності. Воно розпочинається і повсякчас здійснюється на певному культурному фоні, тому психокультурний аспект економіки у співвідношенні з світоглядними універсальними вітакультурної парадигми [7], а саме формуванням Дому, передбачає відповідну економічну поведінку, тобто здійснення господарських перетворень задля привласнення економічних благ представниками тієї чи іншої культури.

Становлення ковітальної спільноти сприяє актуалізації явищ групової інтеграції з метою накопичення практичного досвіду господарювання. Розглядаючи психокультуру економіки у феноменологічному вимірі доцільно виокремити поняття “психокультурного коду” як певної інформації, закодованої відповідним чином, яка дозволяє ідентифікувати культуру того чи іншого етносу. Адже, як зазначає Ніклас Луман, економіка постає

1 – психокультура економіки як онтологічна реальність: матеріально-духовна соціокультурна сфера, котра охоплює сукупність освоєних людьми певної культури відносин виробництва, розподілу, обміну і споживання товарів, тобто відповідну економічну поведінку осіб задля привласнення економічних благ

2 – психокультура економіки як феноменологічна данність: пласт суспільної реальності, що містить набір вітапсихічно запрограмованих реакцій і дій певного народу, його психокультурний код, котрий актуалізує розвиток визначальних чинників економіки (земля, речовий капітал, робоча сила, знання) задля досягнення економічного успіху і накопичення практичного досвіду господарювання

4 – психокультура економіки як ноуменальна сутність: сфера трансценденції, котра передбачає самопродукування вічних цінностей, формування адекватної економічної культури людства завдяки врахуванню внутрішнього психодуховного світу кожної людини як універсума

3 – психокультура економіки як гносеологічна дійсність: система ідей, установок, очікувань, вартостей, уявлень, спрямована на формування цінності економічних благ для вироблення психокультурного ідеалу економіки

Рис.

Філософсько-методологічні виміри психокультури економіки

як підсистема соціальної системи. А кожна диференційована підсистема має власний код, завдяки котрому перекодує на свій лад всі зовнішні сигнали [1]. Відтак, якщо соціум живе в умовах, що не відповідають його власному характерові, глибинній реальності, полю життєвої енергії, інформаційно-енергетичному духовному забезпеченню, він дуже скоро загине як автономний суб'єкт світового діяння [4].

Витоком пізнавального відношення до світу є необхідність забезпечення вітальних потреб людства. Людина – це носій всієї суспільної системи в цілому, а також активний суб'єкт моральних відносин. Вона синтезує усі елементи суспільної свідомості й творчо відтворює їх у своїй економічній діяльності. У даному контексті психокультура економіки – це система ідей, установок, очікувань, вартостей, уявлень, спрямована на формування цінності економічних благ задля вироблення психокультурного ідеалу економіки. У цьому контексті ідеальною постає особа рефлексуюча (здатна на активний і усвідомлений вибір), гнучка (спроможна переключатися на різні режими дії), вольова (чинить спротив обставинам і обраним раніше способам дії) і соціально-диференційована (здійснює різні, соціально зумовлені способи дії, прив'язані до різних соціальних структур та інститутів) [10]. При цьому слід пам'ятати, що культура “має духовну основу, оскільки є продуктом творчої роботи духу над природними стихіями” [8, с.12]. Однак у стані духовного звеличення, як зазначає Г.І.Горак, “досконалість людини вимірюється не її земними справами, а її здатністю піднятися до Абсолюту, відчути причетність себе до трансценденції” [3, с.89]. Ось чому характеристика психокультури економіки як ноуменальної сутності передбачає самопродукування вічних цінностей та формування адекватної економічної культури людства загалом. Простір економічної культури – це інтеріоризація здобутків суспільного розвитку людиною, їх освоєння, привласнення і перетворення у внутрішньому психодуховному світі особистості.

1. Болдырев Н. А. Никлас Луман и экономическая наука / Н. А. Болдырев // Экономическая социология. – 2011. – Т.12, № 1. – С. 25-42.

2. Буян І. Складові взаємозалежності і взаємодії людини та економіки / Іван Буян // Психологія і суспільство. – 2004. – №3. – С. 75-81.

3. Горак Г. І. Філософія : [курс лекцій] / Ганна Іванівна Горак. – К.: Вілбор, 1998. – 272 с.

4. Марусик Т. Пан-господар як квінтесенція психокультури українців / Т. Марусик, В. Якуб'як // Дзеркало тижня. – 2011. – № 44. – Режим доступу : <http://www.dubrova.if.ua/pan-gospodar-yak-kvintesentsiya-psihekulturi-ukrayintsiv/>

5. Ревасевич І. Особливості взаємодії людини та економіки у представників різних культур / Ірина Ревасевич // Психологія і суспільство. – 2005. – № 3. – С. 39-52.

6. Ревасевич І. Психокультура економіки і вітакультурна парадигма / Ірина Ревасевич // Вітакультурний млин. – 2010. – Модуль 11. – С. 14-16.

7. Фурман А. В. Ідея професійного методологування : [монографія] / Анатолій Васильович Фурман. – Ялта – Тернопіль : Економічна думка, 2008. – 205 с.

8. Фурман А. В. Психокультура української ментальності : [наук. вид.] / Анатолій Васильович Фурман. – [2-е вид.] – Тернопіль : НДІ МЕВО, 2011. – 168 с.

9. Фурман А. Рефлексивне обґрунтування центрів вітакультурної методології / Анатолій Фурман // Вітакультурний млин. – 2009. – Модуль 10. – С. 4-12.

10. Ядранський Д. Людина у соціальному нормуванні праці / Дмитро Ядранський // Психологія і суспільство. – 2009. – № 3. – С. 123-128.